

Az É-i belső falszoros ásatása tovább folytatódik, hogy a Zsigmond-kor belső kronológiáját pontosíthassuk.

PÖLÖS ANDREA

299. Visegrád, Ferences kolostor

(Pest megye) Kö

2001. augusztus 13. és szeptember 13. között végeztünk ásatást a visegrádi ferences kolostorban az ELTE Középkori és Kora újkori Régészeti Tanszéke és a Mátyás Király Múzeum együttműködésének keretében.

A ferences kolostor udvarán indított 2000/2 szelvény feltárását fejeztük be. A múlt évben leértünk a 14. századi pusztulási rétegekig. Idén ezeket a rétegeket feltártuk. A felső pusztulási réteg alatt egy faház átégett ÉNy-i sarkát találtuk, belül egy kemencével. Alatta egy korábbi ház paticsos omladékrétege és agyagpadja került elő, amelybe cölöplyuk és egy gabonásverem mélyedt.

A kolostor refektóriumában befejeztük a pince feltárását. A pince közepén álló nyolcszögletű pillér a palota Mátyás-kori formáival azonos lábazati megoldást mutat. A refektórium ÉNy-i sarkában a kályha alatti alapozásról bebizonyosodott, hogy a pince feltöltésével egyidőben emelték. A téglalapozás DK-i sarkát egy nagy, kőből falazott, pillérszerű alaptömb támasztja meg. Ez a felületén meglévő téglalenyomatok alapján, egy kereszt alakú támpillért tartott. Az alapozás ezek szerint a refektórium sarkában álló boltozott építmény számára készült, feltehetően a Jagelló-korban.

A kerengőudvar kútjának fakeretéből Gryneusz András mintát vett dendrokronológiai vizsgálat céljából.

Munkatárs: Kocsis Edit.

SZÓKE MÁTYÁS – LASZLOVSZKY JÓZSEF – BUZÁS GERGELY

300. Visegrád, Királyi palota

(Pest megye) Kö, Kú

A visegrádi királyi palota alsó fogadóudvarán 2001. július 7–26. és szeptember 9–10. között végeztünk feltárást. A kápolnateraszra vezető nagy lépcső előtt, az egykori sírkőkiállítás épülete helyén az újkori feltöltést géppel bontottuk el. A terület Ny-i végén vízvezetékásás közben megtaláltuk az alsó fogadóudvar É-i fele alatt elhelyezkedő Anjou-kori kőház DK-i sarkát. Ezután K-Ny-i irányban 4 db 13 m hosszú és 4 m széles szelvényt nyitottunk egymás mellett, 1 m-es tanúfalakat hagyva közöttük. A szelvényt Ny-i végében a középkor végi szint feletti kora újkori szinten egy színszerű kőépület maradványát találtuk. Falaiból több középkori faragvány került elő. Innen származik egy visszatemetéskor előkerült kötödék, amelyen 1482-es vagy 1485-ös évszám olvasható, és anyaga alapján a kápolna orgonakarzatának címeres konzolaiból eredhet (Héjj Miklós itt már korábban is számos töredéket talált a konzolokhoz). A terület K-i végén, a középkor végi szinten nagy felüle-

tű, vékony habarccsal kevert téglaréteg feküdt, a téglák között a hatszögletű késő gótikus vörösmárvány kút fiálésisak-indításának töredékével. Ez a réteg valószínűleg a palota Szapolyai-kori renoválásakor keletkezhetett, talán terrazzo készítésekor. A 2001/5 szelvényt a nagy lépcsőtől D-re nyitottuk. Itt is téglatörmelék-réteget találtunk egy lapos gödörben a középkor végi szinten. A téglák között egy vörösmárvány kúttal darabja került elő, feltehetően a Múzsák-kútja töredéke. A 2001/1–4 szelvények É-i szélén a középkor végi szint alá kutatóárkot mélyítettünk, amelyben feltártuk az Anjou-kori épület K-i homlokzata előtt épült kőfaragószín talpgerendáját és kősfira réteget.

SZÓKE MÁTYÁS – BUZÁS GERGELY

301. Visegrád, Szent András monostor

(Pest megye) Kö

A visegrádi Szent András monostor területén, amelynek feltárása 1890–95 között folyt, az 1920-as években felépült a Latinovits család villája, amely a második világháború után a SZOT Park Üdülőjévé alakult, majd az 1980-as években megkezdtek a felújítását, de 1989 után privatizálták. Az épület azóta üresen állt. Az idén új tulajdonos vásárolta meg, aki helyre kívánja állítani az épületet. A tervezéssel Mártonffy Gábort bízták meg, a Mátyás Király Múzeumot pedig felkérték a leletmentő ásatás elvégzésére. A munka megkezdésére csak október 1-jén nyílt lehetőség, a munka november 3-ig tartott. Az ősszel egy tájékoztató kutatást végeztünk, amelynek célja, hogy a tervezés érdekében információkat szerezzünk a kolostor pontos helyéről és a maradványok állapotáról.

Az épület felmérése és Szóke Mátyás korábbi megfigyelései és kutatása alapján a templomot feltételezve a villaépület D-i homlokzata elé lokalizáltuk. Ezt a feltételezést sikerült is bizonyítanunk az épület pincéjében végzett falkutatással, valamint a kertben nyitott öt kutatóárokban. Kiderült, hogy az épület ÉNy-i sarka alatt lévő pince Ny-i fele középkori falak felhasználásával épült. Ezek a falak a középkori templom két ÉNy-i mellékkápolnájának a falai. A pince korábbi az 1920-as években épült háznál. Építésével egyidejűleg felette egy egytraktusos, a mainál rövidebb házat emeltek, amelyhez K felé kőkerítés csatlakozott. A kerítésfalba, amely a mai villaépület középső falát alkotja, egy kétszer hornyolt bordát találtunk befalazva (nem bontottuk ki). A kert területén a 2001/2. kutatóárokban a templom hosszházának középső részén egy É-D irányú, szintén kisedett fal árkat találtuk meg, mellette építési réteggel, ami felett két periódusú padlószint húzódott. Az alsó padlószint már ráfedett az 1. sírra, ami viszont már elmetsette az építési réteget. A sírnek csak az ÉK-i sarka esett bele a kutatóárokba.

A kutatóárok alatt egy nagyméretű, köves betöltésű üreget, talán egy kriptát találtunk, amelyet már az első padlószintet áttörve ástak le, de a második padló-

szint ráta kart a beásásra. Az objektumot a kutatóárok kis mérete miatt nem tudtuk feltárni. A 2001/3. kutatóárokkal a sekrestyekápolna oltárát kerestük, de csak a kiszedett alapozási árkát találtuk meg. A 2001/4. szelvényt a diadalív D-i fele fölött nyitottuk. Megtaláltuk a gótikus diadalív részben kiszedett alapozását és mellette a négyzetes alaprajzú román kori szentély D-i falának egy rövid szakaszát, amelyből csak az alapozás alsó kőszora került elő. A román kori szentélyfal mellett, annak építési rétege alatt tártuk fel a 3. sír lábrészét, és a szentélyfal tetejére ráásva a 2. sír lábrészét. A 2001/5. szelvényben a templom D-i kapujának helyét figyelhetjük meg. A gótikus templomfaltól D-re megtaláltuk a kerengő habarcsos padló szintjét is. A gótikus templomfalat és a templomon belüli területet két újkori árok erősen megbolygatta, de egy foltban épen maradt a gótikus padló szint habarcsrétege.

Ezt átvágta egy a 14. század második felére keltezhető férfisír (4. sír). A rossz megtartású csontvázon megfigyelhető volt a bőréve, amelyet két rézkarika és egy kerek vascsat díszített, valamint a csuklyájának szegései. A sírban egy erős fakoporsó nagyméretű szegeit is megtaláltuk. Tőle Ny-ra az 5. sír lábrészét is sikerült megfognunk. Az újkori beásások és a késő középkori sírok által erősen bolygatott területen csak csekély nyomait találtuk meg a román kori templom D-i mellékapszisének, de ebből is megállapítható volt, hogy az apszis félköríves alaprajzú lehetett, 60 cm-es falvastagsága és a mai szinthez képest 150 cm-es alapozási mélysége a főszentélyével egyezett.

Az ásatás eredményeként megállapíthattuk, hogy a kolostorromot az 1890-es évek feltárásai után súlyos károk érték: a romokat a tulajdonosok házépítésre használták, a falak jelentős részét kitermelték. Ennek ellenére néhol még jelentős falmaradványokkal kell számolnunk, az alapozási árkok pedig máshol is megfoghatóak. A templomban lévő sírok jó része bolygatatlan. Feltehetően a kolostor területén sérülhettek a romok súlyosabban a villa építése során készült tereprendezés miatt.

Az ideai kutatás legjelentősebb eredménye a román kori templomszentély alaprajzának tisztázása: két félköríves mellékszentély között a négyzetes alaprajzú főszentély. A falak csekély alapozási mélysége (kb. 30 cm) és kis vastagsága (60–80 cm) feltűnő. A Ny-i rész alaprajzának biztos értelmezéséhez az ideai kutatási eredmények még nem elegendőek.

A kutatás legfontosabb lelete a 14. század második felére keltezhető 4. sír öv- és csuklyamaradványa.

BUZÁS GERGELY

302. Vokány, Szenttrinitás-pusztá

(Baranya megye) Kö

2001. május 2–11. között leletmentő ásatást végeztünk az egykori Szenttrinitás bencés kolostor területén (hrs: 0/111.). Előkerült az egykori bencés kolostor templom D-i fala. A templom feltehetően az újkorban téglapad-

lót kapott. A padló alatt összekeveredett középkori sírok maradványait találtuk. Rugós-gyöngyös párta részei, és bronzcsatok kerültek innen elő. A templomtól D-re sátoztetős középkori, vagy újkori téglasírok voltak, párhuzamosan, K–Ny irányú sorokba rendezve, melléklet nélkül.

A leletmentésen jelen voltak Kárpáti Gábor és Pariahuaman Antonio régészek, Balogh András és Kovaliczky Gergely régészhallgatók, valamint Krasznai Péter rajzoló.

GÁBOR OLIVÉR

303. Vörs, Majori-dűlő

(Somogy megye) B, H

A Nemzeti Kulturális Alapprogram, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Nemzeti Örökség Pályázat, valamint Vörs Község Önkormányzatának támogatásával folytattuk az 1999-ben vízvezetékárok ásása közben megtalált 10. századi temető megelőző feltárását.

A lakóterületnek kikapcsolódott alacsony dombon kb. 5000 m² területet tártunk fel. Összesen 395 objektum (370 db 10. századi csontvázas sír, 22 bronzkori, 3 újkori gödör, illetve jelenség), valamint egy újkori árokrendszer került elő.

Az igen száraz, jelentős részben agyagos, löszös, a domb legmagasabb pontján homokos talajban rossz megfigyelési körülmények voltak. A csontvázas jelentős része a felszínhez már közel, igen sekély szántott réteg alatt jelentkezett, többnyire sírfolt nélkül. A szelvények megnyesett felületén észlelhető sírfoltok között árkolási technikával tudtuk felfedezni a homokban szintén részben folt nélküli, részben csak a lemélyített keresztirányú árkokban megfigyelhető foltokkal rendelkező további sírokat.

Az általános tájolás Ny–K, néhány esetben figyelhettünk meg ettől kissé eltérő, DNy–ÉK irányítású sírokat. Koporsó nyomait egyetlen sírban sem sikerült megfigyelni, a holttesteket többnyire valamilyen lepelbe tekerve helyezték sírba. A rítusra jellemző még a különböző szögben a medencére hajlított egyik, vagy mindkét alkar, néhány esetben valamelyik kart a vállhoz hajlították.

Jellemző leletanyag a bronz és az ezüst S-végű fülbevaló-pár, kerek-, és csüngős ingnyakveretek; öntött bronz állatfejes karperecek; vastag bronzdrótból sodrott kar- és nyakperecek. Több sírban találtunk tegezre utaló vasalásokat, a tipikus honfoglalás kori rombusz alakú és villás nyílhegyekkel. Két sírban volt csontos íj, mindkettőt nyugalmi állapotban helyezték sírba. Az egyik íjász (385. sír) esetében trepanációt, és a combcsont gyógyult törését figyelhetjük meg. A 357. sírba helyezett tegezben 6 nyílcsúcsot találtunk, a tegez méretei rekonstruálhatóak, valamint megfigyelhető volt a tegez oldalának záró szerkezete is. A 228. sírban két pár 9. századi típusú ezüst fülbevalót találtunk. Az időrendi besorolás szempontjából fontos lelet a 213. sírban talált, a ru-